

บทที่ 5

การวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันของตลาด

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันของสินค้าเกษตรส่งออกของไทยที่สำคัญในประเทศจีน โดยจะพิจารณาถึงการกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศจีน และพิจารณาถึงส่วนแบ่งตลาดของสินค้าเกษตรไทยในตลาดจีน การพิจารณาการกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออกในตลาดจีนครั้งนี้จะพิจารณาสินค้าเกษตรที่ทำการศึกษา โดยใช้ดัชนีวัดการกระจุกตัว (Concentration Ratio) และเครื่องมือที่เรียกว่า Herfindahl-Hirschman Index (HHI) ซึ่งสามารถดูรายละเอียดของวิธีการดังกล่าวในบทที่ 2 สำหรับผลการศึกษานี้สามารถอธิบายได้โดยแบ่งสินค้าเป็น 2 กลุ่มดังนี้

5.1 กลุ่มสินค้านำเข้าของประเทศจีนที่มีมูลค่าเกิน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2547

สินค้าที่ทำการศึกษากลุ่มนี้เป็นสินค้าที่เป็นตลาดขนาดใหญ่มาก โดยประเทศจีนมีการนำเข้าสินค้านี้จากโลกมีมูลค่าเกิน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2547 มีทั้งหมด 10 รายการ ได้แก่ ข้าว, มันสำปะหลัง, ยางแผ่นรมควัน, น้ำมันปาล์ม, น้ำยางธรรมชาติ, สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง, ยางธรรมชาติที่กำหนดไว้ในทางเทคนิค, กุ้งอื่นๆ แช่เย็นจนแข็ง, ปลาหมึกกระดอง และปลาหมึกกล้วย, ปลาแช่เย็นจนแข็ง

5.1.1 พิจารณาการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออก

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของตลาดภาพรวม โดยวิเคราะห์การกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกสินค้าแต่ละชนิดจากเครื่องมือ Herfindahl-Hirschman Index (HHI) พบว่า ข้าวเป็นสินค้าที่มีการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกน้อยที่สุด มีค่า HHI มีค่าเท่ากับ 0.95 เข้าใกล้ 1 มากแสดงว่าประเทศผู้ส่งออกรายใดรายหนึ่งที่มีส่วนแบ่งตลาดสูงมาก

สินค้าน้ำมันสำปะหลัง, ยางแผ่นรมควัน, น้ำมันปาล์ม และเศษของน้ำมันปาล์ม, น้ำยางธรรมชาติ, เป็นสินค้าที่มีการกระจายตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับสินค้าข้าวแต่ไม่มากนัก เนื่องจากค่า HHI ยังมีค่าสูง (HHI = 0.66-0.56) แสดงถึงส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายมีความแตกต่างกันอยู่มาก

สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง และยางธรรมชาติที่กำหนดไว้ในทางเทคนิค (ทีเอสเอ็นอาร์) มีค่า HHI เท่ากับ 0.34 และ 0.29 ตามลำดับ แสดงว่าสินค้าทั้ง 2 ชนิดมีการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกดีขึ้น ส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายเริ่มแตกต่างกันน้อยลง เมื่อเทียบกับสินค้าข้าว

ส่วนสินค้ากึ่งอื่นๆ (ไม่รวมร็อกลือบสเตอร์และลือบสเตอร์) แซ่เหียนจันแจ๊ง, ปลาหมึกกระดอง และปลาหมึกกล้วย (ที่นอกจากมีชีวิต สด หรือแช่เย็น), ปลา แซ่เหียนจันแจ๊ง ไม่รวมเนื้อปลาแบบฟิลเล่ อื่นๆ ไม่รวมตับและไข่, สินค้าทั้ง 3 รายการมีค่า HHI เข้าใกล้ 0 แสดงถึงประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายมีส่วนแบ่งตลาดไม่แตกต่างกันมากนัก สามารถดูได้จากตารางที่ 5.1

เมื่อพิจารณาโครงสร้างของตลาดภาพรวม โดยวิเคราะห์การกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกสินค้าแต่ละชนิดแล้ว ต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์การกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออก 4 รายแรก ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เฉพาะส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกที่มีการส่งออกสินค้าไปยังประเทศจีนสูงสุดเพียง 4 รายแรก เพื่อดูโครงสร้างการกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออกสินค้าแต่ละชนิด

จากการวัดการกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออกในสินค้าที่เป็นตลาดขนาดใหญ่ในประเทศจีน ซึ่งประเทศจีนมีการนำเข้าสินค้ากลุ่มนี้จากโลกมีมูลค่าเกิน 100 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547 พบว่า สินค้า 7 ชนิดมีการกระจุกตัวสูงมีค่า CR_4 มากกว่าร้อยละ 67 ได้แก่ มันสำปะหลัง, ข้าว, น้ำมันปาล์ม, น้ำมันธรรมชาติ, ยางแผ่นรมควัน, สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง และยางธรรมชาติที่กำหนดไว้ในทางเทคนิค

ส่วนสินค้าที่เหลืออีก 3 ชนิด ได้แก่ กุ้งอื่นๆ แซ่เหียนจันแจ๊ง, ปลาหมึกกระดอง และปลาหมึกกล้วย, และ ปลา แซ่เหียนจันแจ๊งเป็นสินค้าที่มีการกระจุกตัวระดับปานกลางมีค่า CR_4 อยู่ระหว่างร้อยละ 34-67 ในสินค้ากลุ่มนี้ไทยมีการส่งออกไปยังประเทศจีนน้อยมาก มีส่วนแบ่งตลาดไม่ถึงร้อยละ 7 สามารถดูได้จากตารางที่ 5.2

โดยมี น้ำมันปาล์ม เพียงชนิดเดียวที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยมาก และไม่ได้เป็นประเทศผู้ส่งออกอันดับหนึ่ง เนื่องจากมีผู้ผูกขาดที่แท้จริงในสินค้าชนิดนี้เพียง 2 ราย ได้แก่ มาเลเซีย และ อินโดนีเซีย ส่วนสินค้าที่เหลืออีก 6 ชนิด ไทยถือเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ มีส่วนแบ่งสูง และสามารถส่งออกได้เป็นอันดับหนึ่ง

ตารางที่ 5.1 ตารางแสดงโครงสร้างการกระจายตัวของตลาดสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าเกิน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547

สินค้า	มูลค่าการนำเข้าของจีนจากโลก (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	HBI	จำนวนประเทศ ผู้ส่งออก(ราย)
ข้าว(HS: 100630)	249.02	0.95	7
มันสำปะหลัง (HS: 071410)	343.83	0.66	3
ยางแผ่นรมควัน (HS: 400121)	397.51	0.65	15
น้ำมันปาล์ม (HS: 151190)	1,862.76	0.57	10
น้ำยางธรรมชาติ (HS: 400110)	174.5	0.56	9
สตาร์ชทำจากมันสำปะหลัง (HS: 110814)	142.2	0.34	19
ยางธรรมชาติที่กำหนดไว้ในทาง เทคนิค (HS: 400122)	863.38	0.29	14
กุ้งอื่นๆ แช่เย็นจนแข็ง (HS:030613)	125.38	0.16	36
ปลาหมึกกระดอง และปลาหมึก กล้วย (HS: 030749)	168.31	0.11	24
ปลา แช่เย็นจนแข็ง (HS: 030379)	273.8	0.08	62

ที่มา : คำนวณโดยใช้ข้อมูล World Trade Atlas (2004)

ตารางที่ 5.2 ตารางแสดงโครงสร้างการกระจุกตัวของตลาดสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าเกิน 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547

สินค้า	มูลค่าการนำเข้าของ จีนจากโลก(หน่วย : ล้านเหรียญสหรัฐฯ)	CR4	มูลค่าการส่งออก ของไทยไปจีน (หน่วย : ล้านเหรียญ สหรัฐฯ)	ส่วนแบ่งตลาด ของไทยในตลาด จีน(ร้อยละ)
มันสำปะหลัง (HS: 071410)	343.83	100.00	273.15	79.44
ข้าว(HS: 100630)	249.02	99.99	242.34	97.32
น้ำมันปาล์ม (HS: 151190)	1,862.76	99.97	7.42	0.40
น้ำยางธรรมชาติ (HS: 400110)	174.5	99.60	123.05	70.52
ยางแผ่นรมควัน (HS: 400121)	397.51	96.42	318.65	80.16
สตาร์ชทำจากมัน สำปะหลัง (HS: 110814)	142.2	96.20	66.05	46.45
ยางธรรมชาติที่กำหนด ไว้ในทางเทคนิค (HS: 400122)	863.38	95.73	280.10	32.44
กุ้งอื่นๆ แช่เย็นจนแข็ง (HS:030613)	125.38	65.13	4.11	3.28
ปลาหมึกกระดอง และ ปลาหมึกกล้วย (HS: 030749)	168.31	61.73	4.221	2.51
ปลา แช่เย็นจนแข็ง (HS: 030379)	273.8	44.62	19.01	6.94

ที่มา : คำนวณโดยใช้ข้อมูล World Trade Atlas (2004)

5.2 กลุ่มสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าต่ำกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2547

กลุ่มสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าต่ำกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2547 มีทั้งหมด 14 รายการสินค้า ได้แก่ ทุเรียนสด, ปลายข้าว, ผลไม้แห้ง, ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสมสำหรับจัดทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อการประดับ, กลัวยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง, ผลไม้สดอื่นๆ, ฝรั่ง, ฝรั่งมะม่วง และมังคุด, ฝรั่งอื่นๆ ไม่แช่เย็นจนแข็ง, สตาร์ชอื่นๆ, เดกซ์ทริน และ โมดิไฟด์สตาร์ชอื่นๆ, เนื้อปลาแบบฟิเล และเนื้อปลาแบบอื่นๆ, พืชมีชีวิตอื่นๆ (รวมราก), เมล็ดพืชผัก

สำหรับการวัดการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกในสินค้ากลุ่มนี้ พบว่า สินค้า 2 ชนิดคือ ทุเรียนสด และ ปลายข้าว มีประเทศผู้ส่งออกไปประเทศจีนเพียงรายเดียว ส่วนสินค้า ผลไม้แห้ง (ส่วนใหญ่เป็นลำไย), ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสมสำหรับจัดทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อการประดับ, กลัวยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง, ผลไม้สดอื่นๆ, ฝรั่ง, กลุ่มผลไม้ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด สินค้าทั้ง 6 ชนิดก็ยังมี การกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกไม่ตมามากนัก คือ ส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกมีความแตกต่างกันมาก

ฝรั่งอื่นๆ ไม่แช่เย็นจนแข็ง, สตาร์ชอื่นๆ, เดกซ์ทริน และ โมดิไฟด์สตาร์ชอื่นๆ, เนื้อปลาแบบฟิเล และเนื้อปลาแบบอื่นๆ มีค่า HHI เท่ากับ 0.44 ถึง 0.30 แสดงว่าสินค้าทั้ง 4 ชนิดมีการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกดีขึ้น กล่าวคือ ส่วนแบ่งตลาดของประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายเริ่มแตกต่างกันน้อยลง

ส่วนสินค้าพืชมีชีวิตอื่นๆ(รวมราก) และ เมล็ดพืชผัก เป็นสินค้าที่มีการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกดีมาก มีค่า HHI เข้าใกล้ 0 แสดงถึงประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายมีส่วนแบ่งตลาดไม่แตกต่างกันมาก สามารถดูได้จากตารางที่ 5.3

เมื่อพิจารณาโครงสร้างการกระจุกตัวของประเทศผู้ส่งออก 4 รายแรกในสินค้ากลุ่มนี้ พบว่ามี สินค้าเพียงชนิดเดียวที่มีการกระจุกตัวระดับปานกลาง คือ เมล็ดพืชผัก มีค่า CR_4 เท่ากับ 63.66 และส่วนแบ่งตลาดของไทยในสินค้านี้ก็ไม่มากนัก

ส่วนสินค้าที่เหลืออีก 13 ชนิดมีการกระจุกตัวระดับสูง ได้แก่ ทุเรียนสด ($CR_4 = 100$) ปลายข้าว ($CR_4 = 100$) ผลไม้สดอื่นๆ ($CR_4 = 100$) กลัวยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง ($CR_4 = 99.98$) ผลไม้แห้ง ($CR_4 = 99.92$) ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสมสำหรับจัดทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อการประดับ ($CR_4 = 99.23$) ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด ($CR_4 = 99.03$) ฝรั่ง ($CR_4 = 97.18$) สตาร์ชอื่นๆ ($CR_4 = 92.09$) ฝรั่งอื่นๆ ไม่แช่เย็นจนแข็ง ($CR_4 = 88.74$) เนื้อปลาแบบฟิเล และเนื้อปลาแบบอื่นๆ ($CR_4 = 79.05$) เดกซ์ทริน และ โมดิไฟด์สตาร์ชอื่นๆ ($CR_4 = 75.27$) พืชมีชีวิตอื่นๆ(รวมราก) ($CR_4 = 72.74$) สามารถดูได้จากตารางที่ 5.4

เมื่อดูจากส่วนแบ่งตลาดของไทย จะเห็นได้ว่า สินค้าทุเรียนสด และ ปลายข้าว ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าทั้ง 2 ชนิดแต่เพียงผู้เดียว ส่วนสินค้าชนิดอื่นๆ ไทยก็มีส่วนแบ่งตลาดในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ยกเว้น สินค้า 2 ชนิดคือ กุ้งรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง และ เนื้อปลาแบบฟิเลล และเนื้อปลาแบบอื่นๆ ที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยมาก สามารถดูได้จากตารางที่ 5.4

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 5.3 ตารางแสดงโครงสร้างการกระจายตัวของตลาดสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าต่ำกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547

สินค้า	มูลค่าการนำเข้าของจีนจากโลก (หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)	HHI	จำนวนประเทศ ผู้ส่งออก(ราย)
ทุเรียนสด (HS: 081060)	52.5	1.00	1
ปลายข้าว (HS: 100640)	3.657	1.00	1
ผลไม้แห้ง(HS: 081340)	29.17	0.88	16
ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสมสำหรับจัด ทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อการ ประดับ (HS: 060310)	1.17	0.79	7
กล้วยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง (HS: 080300)	93.44	0.74	6
ผลไม้สดอื่นๆ (HS: 081090)	82.91	0.71	5
ครึ่ง (HS: 130110)	1.35	0.71	9
ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด (HS: 080450)	37.37	0.64	8
กุ้งอื่นๆ ไม่แช่เย็นจนแข็ง (HS: 030623)	11.35	0.44	14
สตาร์ชอื่นๆ (HS: 110819)	3.91	0.38	13
เดกซ์ทริน และ โมดิไฟด์สตาร์ช อื่นๆ (HS: 350510)	89.15	0.30	29
เนื้อปลาแบบฟิลเล และเนื้อปลา แบบอื่นๆ (HS: 030490)	25.33	0.30	24
พืชมีชีวิตอื่นๆ(รวมราก) (HS: 060290)	21.96	0.16	24
เมล็ดพืชผัก (HS: 120991)	39.08	0.15	28

ที่มา : คำนวณโดยใช้ข้อมูล World Trade Atlas (2004)

ตารางที่ 5.4 ตารางแสดง โครงสร้างการกระจุกตัวของตลาดสินค้าเกษตรนำเข้าของจีนที่มีมูลค่าต่ำกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2547

สินค้า	มูลค่าการนำเข้าของ จีนจากโลก (หน่วย : ล้าน เหรียญสหรัฐฯ)	CR4	มูลค่าการส่งออก ของไทยไปจีน (หน่วย : ล้าน เหรียญสหรัฐฯ)	ส่วนแบ่งตลาด ของไทยในตลาด จีน(ร้อยละ)
ทุเรียนสด (HS: 081060)	52.5	100.00	52.50	100.00
ปลายข้าว (HS: 100640)	3.657	100.00	3.657	100.00
ผลไม้สดอื่นๆ (HS: 081090)	82.91	100.00	68.71	82.88
กล้วยรวมถึงกล้วย สดหรือแห้ง (HS: 080300)	93.44	99.98	1.94	2.08
ผลไม้แห้ง(HS: 081340)	29.17	99.29	27.32	93.65
ดอกไม้สดชนิดที่เหมาะสมสำหรับ จัดทำเป็นช่อดอกไม้หรือเพื่อ การประดับ (HS: 060310)	1.17	99.23	1.04	88.46
ฝรั่ง มะม่วง และมังคุด (HS: 080450)	37.37	99.03	29.55	79.08
ครั้ง (HS: 130110)	1.35	97.18	1.13	83.70
สตาร์ชอื่นๆ (HS: 110819)	3.91	92.09	1.23	31.41
กึ่งอื่นๆ ไม่แช่เย็นจนแข็ง (HS: 030623)	11.35	88.74	7.33	64.55
เนื้อปลาแบบฟิเลต และเนื้อปลา แบบอื่นๆ (HS: 030490)	25.33	79.05	2.90	11.44
ดอกซ์ทรีน และ โมดิไฟด์สตาร์ช อื่นๆ (HS: 350510)	89.15	75.27	46.94	52.65
พืชมั้ชีวิตอื่นๆ(รวมราก) (HS: 060290)	21.96	72.74	5.78	26.34
เมล็ดพืชผัก (HS: 120991)	39.08	63.66	2.90	7.43

ที่มา : คำนวณ โดยใช้ข้อมูล World Trade Atlas (2004)

สรุปผลการศึกษาโครงการการแข่งขันของตลาดสินค้าไทยในจีนทั้ง 24 รายการที่ทำการศึกษา พบว่า สินค้าส่วนใหญ่มีการกระจายตัวของประเทศผู้ส่งออกน้อย มีการแข่งขันน้อย และการผูกขาดของประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่มาก กล่าวคือ สินค้าแต่ละชนิด ประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ 3-4 รายแรกครองส่วนแบ่งตลาดเกินกว่าร้อยละ 70 มีสินค้าเพียง 4 รายการที่มีการกระจุกตัวระดับกลาง ได้แก่ กุ้งอื่นๆ แซ่เหียนจนแข็ง, ปลาหมึกกระดอง และปลาหมึกกล้วย, ปลาแซ่เหียนจนแข็ง และ เมล็ดพืชผัก สำหรับประเทศไทยนั้น สินค้าส่วนใหญ่ที่ทำการศึกษาคือได้ว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกไปยังประเทศจีนรายใหญ่และมีส่วนแบ่งตลาดสูง ในบางสินค้าถือได้ว่าเป็นประเทศผู้ส่งออกรายเดียว คือ ทุเรียน และ ปลายข้าว แต่สินค้า กล้วย ปลาแบบฟิลเล เนื้อปลา ปลาหมึก เมล็ดพืชผัก และ กุ้งแซ่เหียนจนแข็ง ไทยมีส่วนแบ่งตลาดไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ พบว่า การที่สินค้าไทยมีส่วนแบ่งตลาดต่ำนั้น อาจจะมาจากการแบ่งกลุ่มสินค้าที่กว้างเกินไป เช่น จากตัวเลขที่ไทยมีส่วนแบ่งตลาดในสินค้ากล้วยน้อยเพราะใน สินค้าชนิดนี้รวมกล้วยทุกชนิดที่ส่งออกไปยังประเทศจีน เช่น กล้วยหอม ซึ่งประเทศฟิลิปปินส์ ส่งออกสินค้าชนิดนี้ไปยังประเทศจีนจำนวนมากทำให้มีส่วนแบ่งตลาดในสินค้าชนิดนี้สูงมาก แต่กล้วยที่ไทยส่งออกไปยังประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นกล้วยไข่ซึ่งถือเป็นประเทศผู้ส่งออกเพียงรายเดียว นอกจากนั้นยังมีสินค้าอื่นที่มีสถานการณ์คล้ายกัน เช่น ปลาฟิลเล และเนื้อปลาฟิลเล